

Helsinki 9.3.2018

Dnro 35/03/18

Viite: Lausuntopyyntö 22.2.2018, VM 100:00/2017, VM/1662/00.01.00.01/2017

Asia: Maistraateista ja Väestörekisterikeskuksesta muodostettavan viraston nimi

Valtiovarainministeriön kirjaamo

Tiedoksi: neuvotteleva virkamies Jaana Salmi

Lausunto maistraateista ja Väestörekisterikeskuksesta muodostettavan viraston nimiehdotuksista

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa uuden, 1.1.2020 toimintansa aloittavan viraston suomenkielisistä nimiehdotuksista *Digi- ja tietovirasto*, *Suomen digikeskus*, *Digipalveluvirasto*, *Tietovirasto*, *Digihallinto* ja *Digi- ja väestöpalveluvirasto* sekä oheisnimiehdotuksista *Digitie*, *Findigi*, *Tievi* ja *Suomidigi*. Virasto syntyy maistraattien, Väestörekisterikeskuksen ja Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön yhdistyessä. Maistraattien tehtävistä virastoon siirtyvät kaikki muut paitsi kuluttajaneuvontatehtävät.

Lausuntoa on pyydetty ainoastaan suomenkielisistä nimistä, mutta otamme kantaa myös viraston ruotsinkieliseen nimeen. Kaksikielisen viranomaisen nimet on suunniteltava rinnan suomeksi ja ruotsiksi, jotta molempiin kieliin saadaan toimivat nimet.

Suositus

Uuden viraston nimen tulisi kuvata viraston keskeisiä, väestöön liittyviä tehtäviä, joista yksi on väestötietojärjestelmän ylläpito. Kotimaisten kielten keskuksen mielestä suurin osa esitetyistä nimivaihtoehdosta ei kuvaa riittävästi näitä tehtäviä. Sisällöltään toimintaa kuvaisi näistä ehdotuksista parhaiten *Digi- ja väestöpalveluvirasto*, mutta siinä nimen osat eivät rinnastu luontevasti.

Luontevampia ja helppokäyttöisempiä uusia nimiä olisivat sen sijaan *Väestövirasto* – *Befolkningsverket* tai *Väestötietovirasto* – *Befolkningsdataverket*. Jos nimessä halutaan lisäksi tuoda ilmi digitalisaation edistämiseen liittyvät tehtävät, mahdollinen nimi on *Väestötieto- ja digipalveluvirasto* – *Befolkningsdata- och digitaltjänstverket*. Lisäksi ehdotamme, että harkitaan myös tunnetun nimen *Väestörekisterikeskus* – *Befolkningsregistercentralen* säilyttämistä. Nimellä on hyvä maine, ja se kuvaa hyvin viraston väestöön liittyviä tehtäviä.

Viraston valtakunnallisuutta voidaan tarvittaessa korostaa lisäämällä virallisen nimen alkuun *valtiosana*: *Valtion väestövirasto* – *Statens befolkningsverk*, *Valtion väestötietovirasto* – *Statens befolkningsdataverk*, *Valtion väestörekisterikeskus* – *Statens befolkningsregistercentral* tai *Valtion väestötieto- ja digipalveluvirasto* – *Statens befolkningsdata- och digitaltjänstverk*. Tällöin nimi olisi

linjassa toisen vuonna 2020 toimintansa aloittavan uuden viraston nimen, *Valtion lupa- ja valvontaviraston – Statens tillstånds- och tillsynsverk* kanssa.

Oheisnimen sijaan kannattaa käyttää normaalin tapaan viraston nimenosista muodostettua lyhennettä. Jos viralliseksi nimeksi kuitenkin valitaan kaksiosainen *Väestötieto- ja digipalveluvirasto – Befolkningsdata- och digitaltjänstverket*, lyhyemmäksi käyttönimeksi sopisi *Väestövirasto – Befolkningsverket*.

Perustelemme suositusta seuraavasti:

Nimi on usein ensimmäinen kontakti asiakkaan ja viranomaisen välillä. On tarkoituksenmukaista, että se kuvaa kohdettaan ja välittää olennaista tietoa kohteensa toiminnasta.

Uuden viraston tehtävät jakautuvat kahteen toisistaan erottuvaan tehtäväkokonaisuuteen:

1. Väestöön ja sen muutoksiin liittyviä tehtäviä ovat muun muassa väestö- ja henkilötietojen ylläpito, holhousviranomaisen palvelut, perhe- ja perintöoikeudelliset palvelut, avioliiton esteiden tutkinta ja nimenmuutosasiat.
2. Digitalisaation edistämiseen liittyviä tehtäviä ovat muun muassa sähköisen asiointin ja palvelujen rajapintojen toimivuuden edistäminen, tietohallinnon ja tietoturvan asiantuntijapalvelut, varmennepalvelujen tuottaminen ja kehittäminen sekä Suomi.fi- ja avoindata.fi-palvelujen ylläpito.

Kun viraston toimenkuva on näin laaja, lyhyesti mutta riittävästi toimintaa kuvaavaa nimeä on hankala löytää. Jos molemmat tehtäväkokonaisuudet halutaan tuoda nimessä ilmi, lopputuloksena on väistämättä kaksiosainen, pitkäkö nimi, josta tarvitaan lyhennettä. Jos taas halutaan yksiosainen ja ytimekäs, mutta toimintaa tarpeeksi selvästi kuvaava nimi, on luovuttava toisen tehtäväkokonaisuuden mainitsemisesta nimessä. Tällöin kyseeseen tulee vain digitalisaation edistämiseen liittyvästä tehtäväkokonaisuudesta luopuminen. Väestöön liittyvät tehtävät ovat viraston toiminnan kannalta niin olennaisia, että ne on syytä priorisoida nimessä, oli se sitten kaksi- tai yksiosainen.

Väestötehtäviin viittaava nimi

Väestöön liittyvien tehtävien näkyminen viraston nimessä on ensisijaista, sillä väestötietojärjestelmän ylläpito on yhteiskunnan toimivuuden kannalta olennainen tehtävä; tämä todetaan myös selvitysmiehen raportissa. Myös yhdistymistä koskevassa hallituksen esitysluonnoksessa painotetaan, että Väestörekisterikeskuksen perustehtävä on väestötietojärjestelmän tietojen käytön mahdollistaminen. Lisäksi väestöön liittyviä tehtäviä on molemmilla yhdistyvistä osapuolista, sekä maistraateilla että Väestörekisterikeskuksella.

Lausuntopyynnössä ja selvitysmiehen raportissa todetaan, että toiminnallisen kokonaisuuden uutuutta korostetaan tehtävien yhdistämistä koskevan linjauksen mukaan uudella nimellä. Kotimaisten kielten keskus haluaa kuitenkin painottaa, että organisaatiomuutos ei välttämättä edellytä kustannuksia aiheuttavaa nimenmuutosta. Jo käytössä olevan nimen säilyttäminen on

jatkuvuuden, tunnettuuden ja viestinnän kannalta usein kaikkien etu ja toimivin ratkaisu. Esimerkiksi Opetushallituksen ja Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen yhdistyessä vuonna 2017 uuden viraston nimeksi valittiin *Opetushallitus*.

Uuden viraston nimeämisessä voitaisiin hyödyntää nimen *Väestörekisterikeskus – Befolkningsregistercentralen* tunnettuutta. Nimi on ollut käytössä jo lähes 50 vuotta, se on yleisesti tunnettu ja kertoo viraston toiminnasta. Se kuvaa mainiosti myös maistraattien vastuulle kuuluvia tehtäviä. Koska digitaalisuuden edistäminen on jo ennen uuden viraston perustamista (vuosina 2018 ja 2019) Väestörekisterikeskuksen tehtävä ja se palvelee myös väestön asiointia, tehtävä voisi ongelmitta kuulua *Väestörekisterikeskus*-nimiselle virastolle jatkossakin.

Jos uutta nimeä pidetään ehdottomasti tarpeellisena, sopivia väestötehtäviin viittaavia nimiä olisivat *Väestötietovirasto – Befolkningsdataverket* tai *Väestövirasto – Befolkningsverket*, jonka voisi tulkita kattavan myös väestölle tarkoitettujen digitaalisten palvelujen kehittämisen. Sanaa *virasto* 'viranomaisena toimiva laitos' ei ole syytä vältellä. Ilmaus on vakiintunut ja selkeä, ja se antaa asiakkaille todenmukaisen kuvan siitä, mikä on nimen kantajan asema ja minkätyyppisiä palveluja he voivat siltä odottaa.

Väestötehtäviin ja digitaalisuuden edistämistehtäviin viittaava nimi

Useiden nimi- ja oheisnimiehdotusten nimenosa *digi* tulee sanasta *digitaalinen*. Suomen kielessä on jo joitakin vakiintuneita yhdyssanoja, joissa adjektiivi *digitaalinen* on lyhentynyt muotoon *digi*: *digikuva*, *digilehti*. Ruotsin kielessä suomen *digi*-alkua vastaa sana *digital*. *Digitalisaatiolla* tarkoitetaan 'digitaal- ja tietotekniikan laajamittaista käyttöönottoa ja hyödyntämistä'.

Yhteiskunnan digitalisaatio on ajankohtainen joskaan ei uusi ilmiö, ja digitaalisten palvelujen edistäminen tärkeä tehtävä nyky-yhteiskunnassa. On kuitenkin otettava huomioon, että viiden tai kymmenen vuoden kuluttua sähköiset palvelut lienevät arkipäivää kaikissa virastoissa. Tällöin kyseessä olevan uuden viraston tehtäväksi jäänee digitalisaation edistämisen sijaan sähköisten palveluiden ylläpito ja kehittäminen. Selvitysmiehen raportissa todetaan, että digitalisaation merkitys korostuu, koska julkishallinto on merkittävässä muutosvaiheessa. Koska virastojen nimet tarkoitetaan pysyviksi, ei pelkän digitalisaation korostaminen nimessä ole kovin kestävä ratkaisu.

Kuten edellä on tullut ilmi, pelkästään digitalisaatioon viittaava nimi on ongelmallinen siksikin, ettei se kuvaa riittävästi viraston keskeisiä väestöön liittyviä tehtäviä. Jos halutaan nimi, joka viittaa väestötehtävien lisäksi digitaalisuuden edistämiseen, sopiva nimi olisi lausuntopyyntöön liitteenä olleessa asiantuntija-analyyssissäkin esitetty *Väestötieto- ja digipalveluvirasto – Befolkningsdata- och digitaltjänstverket*. Nimiehdotuksen yhdyssana *digipalvelu* ei yhdisty niin herkästi digitalisaatioon käynnissä olevana ilmiönä kuin pelkän *digi*-osan sisältävät ehdotukset, vaan se viittaa myös digitalisaation tuloksena syntyneisiin palveluihin.

Oheisnimien käytöstä

Lausuntopyyntöissä pyydetään arviota myös neljästä oheisnimestä. Termiä *oheisnimi* on käyttänyt eduskunnan oikeusasiamies päätöksessään 2745/2010 *Viranomaisen on esiinnyttävä omalla*

nimellä ja myöhemmin myös Kotimaisten kielten keskus julkaisuissaan. Oheisnimellä tarkoitetaan lyhenteen kaltaista käyttönimeä, jonka kirjaimet eivät kuitenkaan ole suoraan yhdistettävissä suomen- tai ruotsinkieliseen viralliseen nimeen (esim. *Fimea*).

Kotimaisten kielten keskus ei suosittele oheisnimien muodostamista viranomaisten nimistä. Niiden käyttö on ongelmallista, sillä nimet eivät kerro kansalaisille kyseisen viranomaisen toiminnasta. Lisäksi ne sekoittuvat helposti yritysnimiin, vaikka tärkeää olisi nimenomaan erottaa julkiset viranomaispalvelut kaupallisista palveluista. Oheisnimien sijaan tulisi pyrkiä joko niin napakkaan nimeen, ettei lyhennettä juurikaan tarvita, tai käyttää normaaleja koostelyhenteitä tai lyhennesanoja (*VRK, Kela*). Kielellisen ymmärrettävyyden vuoksi lyhenteet on muodostettava kustakin kielestä erikseen sen kielen käyttöä varten.

Nimiehdotusten arviointi

Digi- ja tietovirasto ei ole riittävä ilmaisemaan virastolle kuuluvia väestöön liittyviä tehtäviä. *Tieto-*sana on merkitykseltään liian laaja: kaikki valtion virastot tarjoavat tietoa omalta erityisalaltaan. Digitalisaation korostaminen nimessä voi olla lyhytnäköistä.

Suomen digikeskus ei ole riittävä ilmaisemaan virastolle kuuluvia väestöön liittyviä tehtäviä. *Suomen-*sana ei ole linjassa toisen uuden valtion viraston, *Valtion lupa- ja valvontaviraston* nimen kanssa, eikä sanan sisältämää informaatiota tarvita kotimaisessa käytössä. Digitalisaation korostaminen nimessä voi olla lyhytnäköistä.

Digipalveluvirasto ei ole riittävä ilmaisemaan virastolle kuuluvia väestöön liittyviä tehtäviä.

Tietovirasto on lyhyt ja ytimekäs, mutta ei riittävä ilmaisemaan virastolle kuuluvia väestöön liittyviä tehtäviä. *Tieto-*sana on merkitykseltään liian laaja: kaikki valtion virastot tarjoavat tietoa omalta erityisalaltaan.

Digihallinto on lyhyt ja ytimekäs, mutta ei riittävä ilmaisemaan virastolle kuuluvia väestöön liittyviä tehtäviä. Digitalisaation korostaminen nimessä voi olla lyhytnäköistä.

Digi- ja väestöpalvelukeskus kuvaa hyvin viraston molempia tehtäväkokonaisuuksia. Nimenosat rinnastuvat kuitenkin toisiinsa huonosti. Epäselväksi jää, korvaako yhdysmerkki nimessä *keskusta* vai *palvelukeskusta* eli kuuluvatko viraston toimialaan digipalvelut vai digitalisointi yleisesti.

Oheisnimiehdotusten arviointi

Digitie hahmottuu ensikuulemalta osoitenimeksi ja on siksi harhaanjohtava. Jos lyhenteessä tai oheisnimessä on kohteeseen viittaava loppuosa, sen tulisi olla viranomaiseen viittaava sana. Nimi ei ole riittävä ilmaisemaan virastolle kuuluvia väestöön liittyviä tehtäviä. Digitalisaation korostaminen nimessä voi olla lyhytnäköistä.

Findigiä ei voi pitää suomenkielisenä nimenä tai lyhenteenä. Kieli- ja hallintolain perusteella myös nimien lyhenteet tulisi muodostaa kustakin kielestä erikseen. *Findigi* sekoittuu helposti yritysnimiin,

vaikka kyse on viranomaisesta. Esimerkiksi valtionyhtiöillä on lukuisia *Fin-* tai *Finn-*alkuisia nimiä (*Finavia, Fingrid, Finpro, Finnrail, Finnair, Finnair Pilotage, Finnvera*), ja niitä on runsaasti myös yksityisillä yrittäjillä (*Finnkino, Finnwear*).

Tievi sopisi hyvin suomenkieliseksi lyhenteeksi ainoastaan silloin, jos viraston nimeksi valittaisiin *Tietovirasto*. Tällöin se olisi normaalisti nimenosien alkukirjaimista (**Tietovirasto**) muodostettu. Sitä voisi harkita lyhenteeksi myös silloin, jos nimi olisi *Digi- ja tietovirasto*. Kotimaisten kielten keskus ei kuitenkaan suosita näitä nimiehdotuksia.

Suomidigi sopisi suomenkieliseksi lyhenteeksi lähinnä silloin, jos nimeksi valittaisiin *Suomen digikeskus*. Se ei ole rakenteellisesti tai oikeinkirjoitukseltaan suomen kielen mukainen ja tuo lähinnä mieleen kaupalliset, viihteelliset nimet, kuten radiokanavan nimen *Suomipop* tai televisio-ohjelman nimen *Suomilove*.

Ulla-Maija Forsberg
johtaja
Kotimaisten kielten keskus

Salli Kankaanpää
kielenhuolto-osaston johtaja

Charlotta af Hällström-Reijonen
ruotsin kielen osaston johtaja

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet erityisasiantuntijat Anna Maria Gustafsson, Ulla Onkamo, Sirkka Paikkala, Aino Piehl ja Maria Vidberg.